

ОСОБЛИВОСТІ САМОСТАВЛЕННЯ ПРАЦЮЮЧИХ ТА НЕПРАЦЮЮЧИХ ЖІНОК

Нежуга А.В.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціології та психології

Харківського національного університету внутрішніх справ

м. Харків, Україна

Самоставлення в структурі особистості займає важливе місце і виникає на думку вчених на основі самосприйняття, самооцінки, Я-образу та оцінки значущого оточення.

Вивченням проблеми самоставлення особистості займалися такі видатні вчені як І.С. Кон, О.М. Леонт'єв, С.Л. Рубінштейн, О.Г. Спіркін, В.В. Столін, В.М. М'ясищев, К. Роджерс, Р. Бернс, С.Р. Пантелєєв та інші.

У нашому дослідженні взяли участь 40 жінок у віці від 30 до 45 років (середній вік 37 років). Першу групу склали 20 працюючих жінок зі стажем роботи від 5 до 20 років, друга група - 20 непрацюючих жінок (8 ніколи не працювали, 22 не працюють від 2 до 10 років). Всі жінки заміжні. Освіта усіх жінок вища та середньо-технічна. Для вивчення особливостей самоставлення працюючих і непрацюючих жінок був використан тест-опитувальник самоставлення С.Р. Пантелєєва [3, с.141].

Для статистичного аналізу результатів дослідження було використано t-критерій Стюдента.

За результатами проведеного дослідження виявлено достовірні відмінності за шкалою «самовпевненність» $9,35 \pm 0,21$; $7,95 \pm 0,40$, $p \leq 0,001$. Ці показники свідчать про те, що у працюючих жінок більш виражена самоповага, відношення до себе як до впевненої, самостійної, вольової та надійної людини, яка знає, за що себе треба поважати. Отримані дані представлені в таблиці 1.

Таблиця 1.

Показники самоствалення працюючих та непрацюючих жінок ($M \pm m$)

Шкали	Працюючі жінки	Непрацюючі жінки	t	P
Замкнутість	5,45±0,59	5,70±0,29	0,38	-
Самовпевненість	9,35±0,21	7,95±0,40	3,10	≤0,001
Самокерівництво	7,70±0,27	6,45±0,16	3,98	≤0,001
Відбите самовідношення	9,60±0,26	6,26±0,31	8,28	≤0,001
Самоцінність	8,85±0,21	5,70±0,30	8,60	≤0,001
Самоприйняття	7,40±0,23	7,05±0,32	0,89	-
Самоприв'язанність	8,20±0,23	7,70±0,29	1,35	-
Внутрішня конфліктність	5,65±0,25	6,45±0,25	2,26	≤0,01
Самозвинувачення	4,45±0,27	6,75±0,30	5,70	≤0,001

За шкалою «самокерівництво» в групі працюючих жінок показники $7,70 \pm 0,27$, а в групі непрацюючих жінок $6,45 \pm 0,16$ при $p \leq 0,001$, тобто працюючі жінки більш організовані, дисципліновані, активні ніж непрацюючі. Працюючі жінки відчують себе більш здатними чинити опір зовнішнім впливам, опиратися долі і стихії подій ніж непрацюючі жінки.

Також у працюючих жінок дуже відрізняються показники за шкалою «відбите самовідношення», а саме, $9,60 \pm 0,26$; $6,26 \pm 0,31$; $p \leq 0,001$. Це свідчить про те, що працюючі жінки відносяться до себе більш поважно, ніж непрацюючі жінки. Вони вважають, що подобаються іншим людям, як

зовнішньо, так й внутрішньо, вважають, що заслуговують на повагу, схвалення своїх дій, симпатію, та розуміння зі сторони оточуючих.

За шкалою «Самоцінність» показники в групі працюючих жінок також достатньо перевищують показники в групі непрацюючих жінок. А саме $8,85 \pm 0,21; 5,70 \pm 0,30$; $p \leq 0,001$. Жінки, які працюють, мають більшу зацікавленість до власного "Я", любов до себе. Вони розуміють цінність власної особистості не тільки для себе, а й для оточуючих. Показники непрацюючих жінок свідчать про те, що жінок більше турбують сумніння в цінності, унікальності своєї особистості, недооцінки свого духовного «Я». Підвищена чутливість до зауважень та критики оточуючих робить їх більше образливими і раними, схильними не довіряти своїй індивідуальності.

За шкалою «Внутрішня конфліктність» показники у непрацюючих жінок перевищують показники працюючих $5,65 \pm 0,25; 6,45 \pm 0,25$ при $p \leq 0,01$. Це свідчить про те, що непрацюючі жінки більше схильні до глибокої оцінки всього, що відбувається в їх внутрішньому світі. Розвинена рефлексія переходить в самокопання, що приводить до знаходження засуджуваних в собі якостей і властивостей. Вони вимогливіші до себе, що незрідка приводить до конфлікту між "Я"- реальним і "Я"- ідеальним, між рівнем домагань і фактичними досягненнями, до визнання своєї малоцінності. Джерелом своїх досягнень і невдач вважають переважно себе.

За шкалою «Самозвинувачення» показники в групі непрацюючих жінок значно вище, ніж в групі працюючих, а саме $4,45 \pm 0,27; 6,75 \pm 0,30$ при $p \leq 0,001$. Це пов'язано з тим, що непрацюючі жінки бачать в собі більше недоліків, ніж працюючі, частіше вважають себе винними за свої невдачі.

Підводячи підсумки, можемо з впевненістю сказати, що включення жінки в професійну діяльність в цілому позитивно впливає на її самоставлення. Працюючі жінки більш впевнені у собі, самостійні, менш схильні до внутрішньо особистісних конфліктів, більш адаптовані до соціальних впливів суспільства. Жінки, які не працюють більш схильні до самокопання, яке приводить до засудження своїх якостей, своєї зовнішності. На фоні цього

формується внутрішньо особистісний конфлікт, який приводить до депресій, неврозів, до проблеми сімейних взаємовідносин і т.п.

Література:

1. Келли Дж. Теория личности./ Дж. Келли // - СПб.:Речь, 2000. – 249 с.
2. Пантелеев С.Р. Самоотношение как эмоционально-оценочная система / С.Р. Пантелеев// - М.: Изд-во МГУ, 1991. - 108 с.
3. Посохова С.Т., Соловьёва С.Л. Настольная книга практического психолога / С.Т. Посохова, С.Л. Соловьёва // - М.: АСТ: Хранитель; СПб.: Сова, 2008. - 671 с.